

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه فقه و حقوق اسلامی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش: فقه و مبانی حقوق اسلامی

عنوان:

بررسی سیر تحولات تاریخی حقوق جزای زن (باب قصاص و دیه)

در فقه و حقوق موضوعه

استاد راهنما:

دکتر مجید وزیری

استاد مشاور:

دکتر جمشید معصومی

پژوهشگر:

نرگس پستویی

زمستان ۱۳۸۹

تقدیم به:

ساحت مقدس حضرت صاحب الامر (عج) برافرازنده عدل و ایمان در سراسر کیتی.

به همسر م که دپیشرفت علمی خود بهاره مرهون مهر و از خود گذشتگی و حمایت و پشتیبانی بی دریغ او بودم او که تکیه گاه رنجایم بود.

به ستارگان آسمان زندکیم، فرزندان دلبندم که با صبر و بردباری مادرشان را در این راه مقدس یاری کردند.

باشد که توفیق آن یابم تازه ای از دریای سیکران محبت آنان را جبران کنم.

تشکر و قدردانی:

از باب عل به کلام مولای متقیان، امام علی (ع) که فرمودند:

«من لم یسکر المخلوق، لم یسکر الخالق»

از عنایات ویره‌ی استادان مغزز، خاصه جناب آقای دکتر مجید وزیری، استاد محترم راهنا، که وجودشان مایه‌ی فخر و مباهات

جامعه‌ی دانشگاهی، و تواضعشان زبانه‌ی خاص و عام است. و جناب آقای دکتر جمشید معصومی استاد محترم مشاور، که استاد

مسلم علم اخلاق می‌باشند و در جهت ارتقاء سطح علمی دانشجویان گام برمی‌دارند کمال تشکر و امتنان را دارم. و از خداوند منان

شاکرم که توفیقم داد تا در جوار راهنمایی‌های این اساتید محترم نگارش این رساله را به اتمام برسانم. آرزو دارم الطاف بیکران

آنان مقبول درگاه احدیت قرار گرفته و همیشه در صحت و سلامت کامل بسر ببرند.

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب **نرگس پستوئی** دانش‌آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی **۸۷۰۸۴۶۲۰۳۰۰** در رشته **فقه و مبانی حقوق اسلامی** که در تاریخ **۸۹/۱۲/۲۳** از پایان نامه خود تحت عنوان: **بررسی سیر تحولات تاریخی حقوق جزای زن (باب قصاص و دیه) در فقه و حقوق موضوعه** با کسب نمره **۱۸** و درجه **عالی** دفاع نموده‌ام. بدینوسیله متعهد می‌شوم:

۱- این پایان‌نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان‌نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده‌ام، مطابق ضوابط و رویه‌های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درجه کرده‌ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین‌تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره‌برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان‌نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی‌ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء

بسمه تعالی

در تاریخ: ۱۳۸۹/۱۲/۲۳

دانشجوی کارشناسی ارشد آقای / خانم نرگس پستویی از پایان نامه خود دفاع نموده و با

نمره ۱۸ بحروف هجده و با درجه عالی مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
چکیده	۱
مقدمه	۲
فصل اول: کلیات	
بخش اول: طرح تحقیق	
۱-۱-۱- بیان موضوع تحقیق	۵
۱-۱-۲- ضرورت بحث و اهداف تحقیق	۵
۱-۱-۳- پیشینه تحقیق	۶
۱-۱-۴- روش تحقیق	۶
۱-۱-۵- سئوالات تحقیق	۶
۱-۱-۶- فرضیه های تحقیق	۷
۱-۱-۷- کلید واژه های تحقیق	۸
۱-۱-۸- تقسیم بندی مطالب	۸
بخش دوم: واژه شناسی، پیشینه، تقسیمات دیه و قصاص	
۱-۲-۱- فقه	۹
۱-۲-۱-۱- تعریف لغوی و اصطلاحی فقه	۹
۱-۲-۱-۲- فقه در قرآن	۹
۱-۲-۱-۳- فقه در روایات	۱۰
۱-۲-۱-۴- تاریخ ادوار فقه	۱۰
۱-۲-۲- حقوق	۱۵
۱-۲-۲-۱- تعریف لغوی و اصطلاحی حقوق	۱۵
۱-۲-۲-۲- تقسیمات حقوق	۱۶

۱۶	 ۱-۲-۲-۳- تعریف لغوی و اصطلاحی حقوق جزا
۱۷	 ۱-۲-۲-۴- سیر تحولات حقوق جزا
۱۸	 ۱-۲-۳- قصاص
۱۸	 ۱-۲-۳-۱- تعریف لغوی و اصطلاحی قصاص
۱۸	 ۱-۲-۳-۲- قصاص در قرآن
۲۰	 ۱-۲-۳-۳- قصاص در روایات
۲۰	 ۱-۲-۳-۴- قصاص در قانون
۲۱	 ۱-۲-۳-۵- تقسیمات قصاص
۲۱	 ۱-۲-۳-۶- پیشینه‌ی تاریخی قصاص
۲۲	 ۱-۲-۳-۶-۱- نخستین قانون قصاص
۲۲	 ۱-۲-۳-۶-۲- قصاص در قانون حمورابی و روم
۲۳	 ۱-۲-۳-۶-۳- قصاص در شریعت موسوی و عیسوی
۲۳	 ۱-۲-۳-۶-۴- قصاص نزد عرب قبل و بعد از اسلام
۲۴	 ۱-۲-۳-۷- اهمیت قصاص
۲۴	 ۱-۲-۴- قتل
۲۴	 ۱-۲-۴-۱- تعریف لغوی و اصطلاحی قتل
۲۵	 ۱-۲-۴-۲- قتل در قرآن
۲۶	 ۱-۲-۴-۳- قتل در روایات
۲۶	 ۱-۲-۴-۴- انواع قتل
۲۶	 ۱-۲-۴-۵- دیدگاه فقها
۲۷	 ۱-۲-۴-۶- دیدگاه حقوقدانان
۲۸	 ۱-۲-۴-۷- دیدگاه قانون

۲۹	 ۱-۲-۵- دیه
۲۹	 ۱-۲-۵-۱- تعریف لغوی و اصطلاحی دیه
۳۰	 ۱-۲-۵-۲- دیه در قرآن
۳۲	 ۱-۲-۵-۳- دیه در روایات
۳۳	 ۱-۲-۵-۴- دیه از دیدگاه فقهای اهل سنت
۳۳	 ۱-۲-۵-۵- دیه از دیدگاه فقهای امامیه
۳۴	 ۱-۲-۵-۶- دیه در قانون
۳۵	 ۱-۲-۵-۷- تاریخچه دیه
۳۵	 ۱-۲-۵-۸- تعریف لغوی و اصطلاحی ارش
۳۶	 ۱-۲-۶- زن
۳۶	 ۱-۲-۶-۱- تعریف لغوی و اصطلاحی زن
۳۷	 ۱-۲-۶-۲- پیشینه حقوق زن

فصل دوم: قصاص زن و سیر تحولات تاریخی آن

۴۰	 ۲-۱- آفرینش زن
۴۱	 ۲-۱-۱- تساوی زن و مرد در پاداش و کیفر اخروی
۴۲	 ۲-۱-۲- تساوی زن و مرد در کیفرهای دنیوی
۴۴	 ۲-۱-۳- تفاوت‌های حقوقی بین زن و مرد
۴۵	 ۲-۲- قصاص زن در روایات
۴۶	 ۲-۲-۱- حکم قصاص زن در قانون مجازات اسلامی
۴۷	 ۲-۲-۲- شرایط قصاص
۴۹	 ۲-۲-۳- ادله اثبات قصاص
۵۰	 ۲-۲-۴- اولیای دم چه کسانی هستند؟

۵۲	۳-۲- قصاص زن در ادوار فقه شیعه.....
۵۲	۳-۱- آراء فقهای دوره اول.....
۵۴	۳-۲- آراء فقهای دوره دوم.....
۵۶	۳-۳- آراء فقهای دوره سوم.....
۵۸	۳-۴- آراء فقهای دوره چهارم.....
۶۰	۴-۲- قصاص زن در مذاهب اهل سنت.....
۶۱	۴-۱- فقه حنفی.....
۶۲	۴-۲- فقه شافعی.....
۶۳	۴-۳- فقه مالکی.....
۶۳	۴-۴- فقه حنبلی.....
۶۴	۵-۲- شرکت در قتل.....
۶۵	۵-۱- شرکت دو زن در قتل یک مرد.....
۶۷	۵-۲- شرکت یک مرد و یک زن در کشتن یک مرد.....
۶۸	۶-۲- قصاص مادر در کشتن فرزند در فقه امامیه.....
۷۲	۶-۱- قصاص مادر در کشتن فرزند در فقه اهل سنت.....
۷۳	۶-۲- قصاص زن باردار در فقه امامیه.....
۷۵	۶-۳- قصاص زن باردار در فقه اهل سنت.....
۷۶	۶-۴- آیا زنان حق قصاص را به ارث می‌برند؟.....
۷۸	۷-۲- قصاص اعضاء.....
۷۸	۷-۱- شرایط قصاص عضو.....
۷۸	۷-۲- قصاص عضو زن.....
۷۹	۷-۳- آراء فقهای امامیه در قصاص عضو زن.....

۸۱ ۲-۷-۴- روایات قصاص عضو زن

۸۲ ۲-۷-۵- نظر مخالف

۸۳ ۲-۷-۶- آراء فقهای اهل سنت در قصاص عضو زن

فصل سوم: دیه زن و سیر تحولات تاریخی آن

۸۶ ۳-۱- مقدار و مهلت دیه

۸۸ ۳-۲- مقدار دیه زن در قانون

۸۸ ۳-۳- دیه زن در ادوار فقه شیعه

۸۹ ۳-۳-۱- آراء فقهای دوره اول

۹۰ ۳-۳-۲- آراء فقهای دوره دوم

۹۱ ۳-۳-۳- آراء فقهای دوره سوم

۹۱ ۳-۳-۴- آراء فقهای دوره چهارم

۹۳ ۳-۳-۵- مبانی فقهی نصف بودن دیه زن

۹۶ ۳-۳-۶- تاملی بر ماده ۲۰۹ و ۲۱۳ (ق.م.ا).

۹۷ ۳-۴-۱- دیه زن در فقه اهل سنت

۹۷ ۳-۴-۱- فقه حنفی

۹۸ ۳-۴-۲- فقه شافعی

۹۹ ۳-۴-۳- فقه مالکی

۹۹ ۳-۴-۴- فقه حنبلی

۱۰۰ ۳-۴-۵- نظریه برابری دیه زن با مرد در اهل سنت

۱۰۰ ۳-۵-۱- دیه اعضاء زن

۱۰۱ ۳-۵-۱- آراء فقهای امامیه در دیه اعضاء زن

۱۰۴ ۳-۵-۲- آراء فقهای اهل سنت در دیه اعضاء زن

- ۳-۶- مقدار دیه اعضاء از منظر فقهای امامیه و اهل سنت ۱۰۷
- ۳-۶-۱- شباهت و تفاوت دیه با ارش ۱۰۹
- ۳-۶-۲- عاقله چه کسانی هستند؟ ۱۱۰
- ۳-۶-۳- آیا زن جزو عاقله است؟ ۱۱۱
- ۳-۷- اشاره قانون به دیه اعضای زن ۱۱۲
- ۳-۸- تغلیظ در فاضل دیه ۱۱۸
- ۳-۹- حکمت متفاوت بودن قصاص مرد و زن ۱۱۹
- ۳-۱۰- حکمت متفاوت بودن دیه مرد و زن ۱۲۱
- ۳-۱۱- تساوی دیه و قصاص زن و مرد از نظر برخی از فقهای معاصر ۱۲۲
- ۳-۱۱-۱- دلایل نظریه برابری زن و مرد در دیه و قصاص ۱۲۳
- ۳-۱۱-۲- عدالت خداوند متعال ۱۲۳
- ۳-۱۱-۳- برابری همه انسانها با یکدیگر ۱۲۴
- ۳-۱۱-۴- صراحت آیات قصاص ۱۲۵
- ۳-۱۱-۵- اهمیت قصاص در جامعه ۱۲۵
- ۳-۱۱-۶- روایات مخالف با روایات مشهور ۱۲۵
- ۳-۱۱-۷- ضعف اجماع ۱۲۶
- ۳-۱۲- نقد و بررسی ۱۲۶
- نتیجه ۱۲۹
- پیشنهادهات ۱۳۲
- کتابنامه ۱۳۳

چکیده:

هدف از این پژوهش بیان نظر و آراء فقهای امامیه و چندی از فقهای اهل سنت در ادوار فقه راجع به قصاص و دیه زن است.

روشی که در این پژوهش به کار رفته ترجمه کتب و تحقیق از منابع موثق بوده است.

ابزار اندازه گیری این پژوهش استفاده از کتب فقهی شیعه و سنی و کتب حقوقی می باشد.

کلید واژه ها: حقوق جزای اسلامی، ادوار فقه، قصاص، دیه، زن، قصاص اعضاء زن، دیه اعضاء زن. طرح کلی این پژوهش متشکل از سه فصل می باشد. سیر تحولات تاریخی قصاص و دیه زن در فقه امامیه و اهل سنت، قصاص اعضاء و دیه اعضا زن در فقه امامیه و اهل سنت، قصاص زن باردار، قصاص مادر، اشتراک زن در قتل و نظرات فقها در این رابطه، و همچنین نظریه برابری قصاص و دیه زن همراه با دلایل، و همچنین قصاص و دیه زن در حقوق موضوعه را مورد بررسی قرار داده ایم. ماحصل و نتیجه این پایان نامه با توجه به تحقیقات به عمل آمده این می باشد که مطابق نظریه فقهای امامیه معتقدند زن در برابر کشتن مرد قصاص می شود بدون رد دیه و مرد در برابر زن قصاص می شود اما بستگان زن باید نصف دیه را به مرد بدهند. فقهای اهل سنت معتقدند زن و مرد در برابر هم قصاص می شوند بدون رد دیه و همه فقهای امامیه و اهل سنت معتقدند دیه زن نصف دیه مرد است و دیه اعضاء زن با مرد برابر است و هنگامی که به ثلث برسد نصف دیه مرد است. دلیل فقها در این رابطه آیات قرآن، روایات و اجماع می باشد و همچنین فقهای امامیه و اهل سنت معتقدند زن باردار تا زمانی که زایمان نکرده قصاص نمی شود، از نظر امامیه مادر به کشتن فرزند قصاص می شود اما اهل سنت معتقدند مادر به کشتن فرزند قصاص نمی شود، همچنین زن جزء عاقله نیست و نظر اکثر فقها بر این است که زن حق قصاص را به ارث می برد.

مقدمه:

امروزه یکی از مسائل مهم و مورد توجه جامعه بین‌المللی، مساله حفظ و رعایت حقوق زنان و مراعات تساوی حقوق زن و مرد و عدم تبعیض براساس جنسیت است.

در قانون مجازات اسلامی ایران به تبعیت از فقه امامیه تفاوت‌هایی در اعمال مقررات کیفری بین مرد و زن وجود دارد، همچنان که در اعمال مقررات مدنی نیز برخی تفاوتها بین زن و مرد به چشم می‌خورد که در بسیاری از آن موارد حداقل در یک برداشت ظاهری چنین به نظر می‌رسد که به جنس ذکور، امتیاز و برتری داده شده است. تردیدی نیست که تفاوت‌هایی در ساختار طبیعت خلقت زن و مرد وجود دارد و همین تفاوتها خود موجب متفاوت بودن وظایف طبیعی و تکالیف و مزایای اجتماعی می‌گردد. تبعیض‌های گوناگون در حقوق و اجتماع و امتیازاتی که بین زن و مرد است، مساله‌ای است که همواره در طول تاریخ بشری مطرح بوده است، از جمله این تفاوت‌ها مسئله دیه و قصاص زن است. مطابق نظریه فقهای امامیه، مرد و زن در مقابل یکدیگر قصاص می‌شوند؛ لیکن قصاص نفس مرد در برابر نفس زن، مشروط به پرداخت نصف دیه مرد است. اما زن و مرد در قصاص عضو، تا رسیدن دیه عضو به ثلث دیه کامل، با یکدیگر برابرند و پس از آن، قصاص عضو مرد در برابر عضو زن، مشروط به پرداخت نصف دیه عضو مرد است. دیه نفس زن نیز نصف دیه نفس مرد است؛ لیکن مرد و زن در دیه عضو تا رسیدن آن به ثلث دیه کامل با یکدیگر مساوی‌اند و پس از آن، دیه عضو زن به نصف دیه عضو مرد کاهش می‌یابد. در این بررسی معلوم می‌شود که تفاوت بین زن و مرد در قصاص و دیه، از احکام ثابت اسلام است. و لذا قابل تغییر نیست. و عده‌ای این تفاوت برایشان سؤال برانگیز است. بحث پیرامون تفاوت بین زن و مرد در برخی مقررات اسلامی از جمله قصاص و دیه، سابقه‌ای طولانی دارد. لیکن در قرن اخیر، گاه سخن از بازخوانی مجدد منابع احکام برای استنباط حکمی تازه به میان می‌آید و نظریات جدیدی در این رابطه ارائه می‌کنند که جای بحث و تأمل دارد. حال ما بر آن شده‌ایم که نظرات فقها در رابطه با قصاص و دیه زن را در ادوار فقه شیعه و سنی، و دلایل ایشان را در این رابطه مورد بررسی قرار داده و همچنین

نظریات جدید در رابطه با برابری قصاص و دیه زن را نیز همراه با دلایل ارائه شده بررسی کنیم تا به این طریق بتوانیم به بعضی از سئوالات و شبهات پاسخی داده باشیم.

فصل اول

کلیات

فصل اول: کلیات

بخش اول: طرح تحقیق

۱-۱-۱- بیان موضوع تحقیق

در قانون مجازات اسلامی ایران تفاوت‌هایی در اعمال مقررات کیفری بین زن و مرد وجود دارد، از جمله این تفاوت‌ها احکام دیه و قصاص در ماده‌های ۲۷۳، ۲۰۹، ۳۰۰، ۳۰۱ همین قانون مصوب سال ۱۳۷۰ مشهود است. ولی از آنجایی که موضوع دیه و قصاص در آیات متعددی از قرآن مطرح شده است، هیچ تفاوتی در این زمینه بین زن و مرد وجود ندارد. و مجازات قصاص و تعیین دیه طبق آراء و دیدگاه‌های فقها تنها مسند به روایات ائمه (ع) می‌باشند. در نگاه نخستین به این احکام در یک برداشت ظاهری چنین به نظر می‌رسد که به جنس ذکور امتیاز و برتری داده شده است. اما با نگاه دقیق‌تر و با بررسی دلایل، علت تفاوت دیه و قصاص زن و مرد را متوجه می‌شویم. موضوع ما در این پژوهش بررسی نظرات فقها در رابطه با دیه و قصاص زن در ادوار مختلف فقهی می‌باشد.

۱-۱-۲- ضرورت بحث و اهداف تحقیق

ضرورت بررسی این تحقیق به این دلیل است که امروزه دنیای سرمایه داری و غرب، اسلام را بزرگترین دشمن و مانع برای رسیدن به اهداف استعمار گرانه خود می‌بینند. بنابراین برای تضعیف این دین عدالت گستر دست به تبلیغات علیه اسلام می‌زنند. از جمله این تبلیغات و اتهامات سوء این است که اسلام برای زنان حقوق کمتر از مردان قائل شده است، و این باعث ایجاد سؤالاتی در اذهان مردم علی‌الخصوص جوانان شده است، از آنجایی که احکام اسلام تابع مصالح و مفاسد هستند و برخی از آنها قابل تغییر با شرایط زمان و مکان است انتظار می‌رود که فقها و علما به بررسی این احکام پرداخته و پاسخگوی سؤالات باشند و برای رفع شبهات وارده به بیان فلسفه و علل این احکام بپردازند. لذا از آنجایی که احکام و قوانین مدون دیه و قصاص زن و مرد ظاهراً با عدالت و

مساوات دین اسلام همخوانی ندارد، لذا بر آن شدیم تا دیه و قصاص زن را در ادوار فقهی مورد بررسی قرار داده و دلایل آنان را متذکر شویم، و با بیان دیدگاههای فقههای امامیه و چندی از اهل سنت و بررسی و تحلیل ادله و مبانی فقهی و حقوقی آنها چندی از شبهات را برطرف کنیم.

۱-۱-۳- پیشینه تحقیق

در زمینه دیه و قصاص زن و مرد کتابها و پایان نامه‌ها و مقالاتی به صورت پراکنده نگاشته شده است، و نظرات چندی از فقها و علما و حقوقدانان به طور مختصر بیان شده است. در این تحقیق بر آن شده‌ایم که به طور مفصل دیه و قصاص زن را در تمام ادوار فقهی شیعه و چندی از اهل سنت، مورد بررسی قرار داده و دلایل آنان را بیان کرده و به نظرات جدید در رابطه با دیه و قصاص زن اشاره نموده و نظرات و پیشنهاداتی در این زمینه بیان کنیم.

۱-۱-۴- روش تحقیق

در این رساله سعی شده است بیشتر از شیوه کتابخانه‌ای استفاده شود و با استناد به منابع اصیل کتب فقهی امامیه و سنی و همچنین کتب حقوقی، و بررسی مقالات و فصلنامه‌های مربوطه و دائره‌المعارف‌ها و فیش برداری از این منابع معتبر و مراجعه به کتابخانه‌ها و مراکز تحقیقاتی محتویات این پایان نامه به جمع بندی مفیدی رسیده است.

۱-۱-۵- سئوالات تحقیق

سئوالاتی که در این پژوهش درصدد پاسخگویی به آنها هستیم عبارتند از:

- ۱- با اینکه اسلام دین مساوات است چرا خونبهای زن نصف مرد است؟
- ۲- نظر فقههای امامیه و اهل سنت در ادوار فقه در رابطه با دیه و قصاص زن چیست؟
- ۳- دلایل فقها در رابطه با دیه و قصاص زن چیست؟
- ۴- نظر فقههای امامیه و اهل سنت در ادوار فقه در رابطه با دیه اعضا و قصاص اعضا زن چیست؟
- ۵- دلایل کسانی که نظریه برابری دیه و قصاص زن را مطرح کرده‌اند کدام است؟
- ۶- آیا زن جزء عاقله است؟

۷- آیا زنان حق قصاص را به ارث می برند؟

۸- نظر فقها در ادوار فقه در رابطه با قصاص زن باردار چیست؟

۹- نظر فقها در ادوار فقه در رابطه با قصاص مادر چیست؟

۱-۱-۶- فرضیه های تحقیق

در این تحقیق به دنبال این هستیم که بیان کنیم در پاسخ به سوالات اصلی مطرح شده آن چیزی که به عنوان فرضیه ها در این پایان نامه مورد نظر است مطالب ذیل می باشد.

۱. به دلیل آیات و روایات در اسلام خونبهای زن نصف مرد است.

۲. به نظر همه فقهای امامیه زن در برابر مرد قصاص می شود بدون رد دیه و مرد در برابر زن قصاص می شود با رد نصف دیه. و به نظر فقهای اهل سنت زن و مرد در برابر هم قصاص می شوند بدون رد دیه. و به نظر همه فقها چه امامیه چه اهل سنت دیه زن نصف دیه مرد است.

۳. دلیل فقها در رابطه با دیه و قصاص زن آیات قرآن، روایات و اجماع می باشد.

۴. نظر همه فقها در رابطه با دیه اعضا این است که زن و مرد در دیه اعضا با هم برابر هستند و مادامی که دیه اعضای زن به ثلث دیه کامل برسد، نصف دیه مرد می شود.

۵. دلیل کسانی که عقیده به برابری دیه و قصاص زن دارند: عدالت خداوند، برابری همه انسانها با یکدیگر، صراحت آیات قصاص، اهمیت قصاص در جامعه، روایاتی که مخالف روایات مشهور است، و ضعف اجماع می باشد.

۶. طبق نظر اکثر فقها زن جزء عاقله نیست.

۷. طبق نظر اکثر فقها تمام کسانی که از مال ارث می برند از قصاص هم ارث می برند چه مرد و چه زن.

۸. در اجرای مجازات قصاص نسبت به زن باردار فقهای اسلام اعم از امامیه و اهل سنت اتفاق نظر دارند که تا زمانی که زایمان نکرده مجازات اعدام درباره اش اجرا نمی شود.

۹. فقهای امامیه در قصاص مادر دو قول دارند. اجرای قصاص به دلیل آیات قصاص، روایات، شهرت و اجماع و عدم اجرای قصاص، به دلیل روایات و قاعده درء.

فقهای سه مذهب شافعی، حنبلی و حنفی قائل به عدم قصاص مادر هستند و مذهب مالکی تفصیل را بیان کرده است.

۱-۱-۷- کلید واژه‌های تحقیق

حقوق جزای اسلام، ادوار فقه، قصاص، دیه، زن، قصاص اعضاء زن، دیه اعضاء زن.

۱-۱-۸- تقسیم بندی مطالب

این پژوهش در سه فصل تنظیم شده است: فصل اول کلیات تحقیق، شامل دو بخش است: بخش اول: طرح تحقیق، بخش دوم: به واژه شناسی و پیشینه و تقسیمات دیه و قصاص پرداخته شده است. فصل دوم: آفرینش زن، تفاوت بین زن و مرد، قصاص زن در قرآن و روایات و همچنین به قصاص زن در ادوار فقه امامیه و اهل سنت پرداخته شده است. و قصاص اعضاء زن، قصاص زن باردار، قصاص مادر، و اشتراک در قتل مورد بررسی قرار گرفته است.

فصل سوم: در این فصل به دیه زن پرداخته شده است.

دیه زن در قرآن، روایات، و ادوار فقهی مورد بررسی قرار گرفته است. همچنین دیه اعضاء زن و بیان مواد قانونی که درباره دیه اعضاء زن در قانون مطرح شده است. همچنین به نظریه برابری دیه و قصاص زن و دلایل کسانی که این نظریه را قبول دارند، پرداخته شده است.

و در پایان نتیجه‌گیری و پیشنهادات.